

Sygn. akt V ACa 677/13

WYROK

W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 11 grudnia 2013 r.

Sąd Apelacyjny w Gdańsku – Wydział V Cywilny

w składzie:

Przewodniczący:	SSA Irma Kul
Sędziowie:	SA Maryla Domel-Jasińska (spr.) SA Jacek Grela
Protokolant:	sekretarz sądowy Joanna Makarewicz

po rozpoznaniu w dniu 27 listopada 2013 r. w Gdańsku na rozprawie

sprawy z powództwa J. S. (1) i A. S.

przeciwko Skarbowi Państwa - Wojewodzie (...)

o ustalenie

na skutek apelacji powoda A. S.

od wyroku Sądu Okręgowego w B.

z dnia 28 maja 2013 r. sygn. akt I C 570/12

I. zmienia zaskarżony wyrok:

a) w punkcie 1 (pierwszym) w ten sposób, że ustala, iż nieruchomość położona w miejscowości P., gmina S., dla której prowadzone były dawne księgi wieczyste P. tom I karta 1 oraz W. tom VI (...) została przejęta na własność Skarbu Państwa wyłącznie na podstawie art. 2 ust. 1 litera e dekretu Polskiego Komitetu Wyzwolenia Narodowego z dnia 6 września 1944r. o przeprowadzeniu reformy rolnej (Dz. U. RP z 1945r., nr 3, poz. 13), a nie jak wskazano w treści ksiąg wieczystych na podstawie art. 2 ust. 1 litera b, c, d i e tego dekretu, oddalając powództwo w pozostałej części;

b) w punkcie 2 (drugim) w ten sposób, że zasądza od pozwanego Skarbu Państwa – Wojewody (...) na rzecz powoda J. S. (1) kwotę 300 zł (trzysta złotych) i na rzecz powoda A. S. kwotę 780 zł (siedemset osiemdziesiąt złotych), tytułem zwrotu kosztów procesu;

II. oddala apelację w pozostałym zakresie;

III. zasądza od pozwanego Skarbu Państwa – Wojewody (...) na rzecz powoda A. S. kwotę 870 zł (osiemset siedemdziesiąt złotych) tytułem zwrotu kosztów postępowania apelacyjnego.

Na oryginale właściwe podpisy

UZASADNIENIE

Powodowie J. S. (1) i A. S., po sprecyzowaniu żądania pozwu wniesionego przeciwko pozwanemu Skarbowi Państwa - Starości (...i) Wojewodzie (...) domagali się ustalenia, że treść zaświadczenia Wojewódzkiego Urzędu Z. z dnia 12 czerwca 1946 r. oraz wpisów z dnia 12 sierpnia 1946 r. w zamkniętych księgach wieczystych P. tom I karta 1 oraz W. tom VI (...) jest niezgodna z prawdą w zakresie, w jakim stwierdza, że współwłaściciele nieruchomości położonej w miejscowości P., gmina S., dla której prowadzone były wyżej wymienione księgi wieczyste, tj. A. Z., U. Z., B. Z., J. Z. i K. S. zd. Z., byli obywatelami Rzeszy Niemieckiej, nie – Polakami lub obywatelami polskimi narodowości niemieckiej lub zostali skazani prawomocnie za zdradę stanu, za dezercję lub uchylanie się od służby wojskowej, za pomoc udzieloną okupantom ze szkodą dla Państwa lub miejscowej ludności, względnie za inne przestępstwa, przewidziane w dekreście Polskiego Komitetu Wyzwolenia Narodowego (PKWN) z dnia 31 sierpnia 1944 r. (Dz.U. RP z 1944 r., nr 4, poz. 16) oraz w dekreście PKWN z dnia 30 października 1944 r. o ochronie Państwa (DzURP z 1944 r, nr 10, poz. 50) i przez to stanowi naruszenie dóbr osobistych powodów, a także ustalenia, że nieruchomość położona w miejscowości P., gmina S., dla której prowadzone były dawne księgi wieczyste o oznaczeniach: P. tom I karta 1 oraz W. tom VI (...) została przejęta przez Skarb Państwa na podstawie art. 2 ust. 1 lit. e dekretu PKWN z dnia 6 września 1944 r. o przeprowadzeniu reformy rolnej (tekst jednolity Dz.U. RP z 1945 r., nr 3, poz. 13), a nie na podstawie art. 2 ust. 1 lit. b,c,d, tegoż dekretu.

Z uzasadnienia pozwu wynikało, że nieżyjący już krewni powodów, będący współwłaścicielami opisanych wyżej nieruchomości, tj. ich dziadkowie: W. i A. Z. oraz ich matka K. S., zd. Z. i jej rodzeństwo: U. Z., B. Z. i J. Z., byli Polakami, nigdy nie byli obywatelami Rzeszy Niemieckiej, nie – Polakami, ani obywatelami polskimi narodowości niemieckiej, nie byli też prawomocnie skazani za zdradę stanu, dezercję lub uchylanie się od służby wojskowej. Nieruchomość należąca do krewnych powodów podlegała nacjonalizacji na podstawie art. 2 ust. 1 lit.e dekretu PKWN o przeprowadzeniu reformy rolnej, wobec przekroczenia określonej w tym przepisie powierzchni ogólnej i taka podstawa prawna przejęcia tej nieruchomości na rzecz Skarbu Państwa powinna zostać ujawniona w księgach wieczystych.

Tymczasem, na skutek niedbalstwa dawnych urzędników, powstał dokument urzędowy w postaci zaświadczenia Wojewódzkiego (...)w B. z dnia 12 czerwca 1946 r, stwierdzający, że nieruchomość podpada pod działanie przepisów art. 2 ust. 1 lit. b,c,d,e dekretu z dnia 6 września 1944 r. o przeprowadzeniu reformy rolnej.

W ocenie powodów wskazanie w zaświadczeniu liter b,c,d i e art. 2 ust. 1 dekretu z 6 września 1944 r. o przeprowadzeniu reformy rolnej wskazuje z jednej strony, że krewni powodów – współwłaściciele nieruchomości byli obywatelami Rzeszy Niemieckiej, nie – Polakami lub obywatelami polskimi narodowości niemieckiej (art. 2 ust. 1 lit. b cyt. dekretu), z drugiej natomiast strony, że zostali prawomocnie skazani za zdradę stanu, za dezercję lub uchylanie się od służby wojskowej (art. 2 ust. 1 lit. c cyt. dekretu), zaś wskazanie obu tych podstaw prawnych jest sprzeczne i wzajemnie wykluczające się. Niezależnie od tego wskazano również lit. d, tj. przejęcie nieruchomości z innych przyczyn prawnych.

Pozwany wniósł o oddalenie powództwa, zarzucając, iż powodowie nie wykazali interesu prawnego w rozumieniu art. 189 kpc, gdyż ewentualne pozytywne rozstrzygnięcie o ich żądaniu nie zmieni ich sytuacji prawnej. Nadto powodowie nie sprecyzowali jakie ich dobra osobiste zostały naruszone treścią kwestionowanego w pozwie zaświadczenia. Zaświadczenie to nie narusza dóbr osobistych powodów ani kultu pamięci o zmarłych krewnych powodów.

Sąd Okręgowy w B. wyrokiem z dnia 28 maja 2013 r. oddalił powództwo i zasądził solidarnie od powodów na rzecz Skarbu Państwa – (...) kwotę 360 zł tytułem zwrotu kosztów procesu.

Powyższe rozstrzygnięcie Sąd I instancji oparł na następujących ustaleniach faktycznych i wnioskach.

Opisane w pozwie nieruchomości stanowiły własność dziadka macierzystego powodów – W. Z., który zmarł w dniu (...) r, a spadek po nim nabyli: jego żona A. Z. z domu S. do ¼ części spadku oraz jego dzieci: U. A. M. Z., J. S. (2) B. Z., J. Z.

i K. A. M. Z. (matka powodów), każde do 3/16 części spadku (k. 14). Wszyscy wskazani w dokumencie poświadczenia dziedziczenia spadkobiercy W. Z. nie żyją, zaś powodowie są spadkobiercami swojej matki – K. S., zd. Z..

Nieruchomości stanowiące własność W. Z., a po jego śmierci będące własnością określonych wyżej spadkobierców, zostały znacjonalizowane na podstawie art. 2 ust. 1 lit. e dekretu PKWN z dnia 6 września 1944 r. o przeprowadzeniu reformy rolnej, wobec przekroczenia określonej wskazany przepisem powierzchni ogólnej gruntów, co potwierdził wypis z ewidencji nieruchomości ziemskich – k. 15.

W księgach wieczystych przedmiotowych nieruchomości wpisano jednak, na podstawie zaświadczenia Wojewódzkiego (...) (...) w B. z dnia 12 czerwca 1946 r., że nieruchomości zostały przejęte przez Skarb Państwa na mocy art. 2 ust. 1 lit. b,c,d i e wskazanego wyżej dekretu.

Postanowieniem z dnia 8 grudnia 2011 r. Starosta (...) odmówił wydania powodowi A. S. zaświadczenia stwierdzającego, że jedyną podstawą nacjonalizacji dawnego (...) był przepis art. 2 ust. 1 lit. e. dekretu PKWN z dnia 6 września 1944 r. o przeprowadzeniu reformy rolnej (k. 37-38).

W uzasadnieniu tego postanowienia wskazano, że istnieją co prawda przesłanki do uznania, że przejęcie majątku spadkobierców W. Z. nie powinno być klasyfikowane na podstawie art. 2 ust. 1 lit. b cyt. wyżej dekretu PKWN, to jednak nie było możliwe wydanie żadanego przez wnioskodawcę zaświadczenia, gdyż Starosta (...) nie dysponował decyzją stwierdzającą, że dana nieruchomość kwalifikowała się do reformy rolnej.

Samorządowe Kolegium Odwoławcze w B., po rozpoznaniu zażalenia A. S. od postanowienia Starosty (...), postanowieniem z dnia 29 lutego 2012 r. utrzymało w mocy zaskarżone postanowienie, podzielając zawartą w nim argumentację (k. 39-42v).

Sąd I instancji nie znalazł podstaw do uwzględnienia powództwa. Powodowie, w ocenie tego Sądu, nie przedstawili przekonujących argumentów, świadczących o istnieniu po ich stronie interesu prawnego w rozumieniu art. 189 kpc, w żądaniu ustaleń wskazanych w pozwie. Ewentualne wydanie wyroku ustalającego, w aktualnym stanie faktycznym, a następnie jego uprawomocnienie, nie zapewniały powodom ochrony ich prawnie chronionych interesów. Powodowie nie skonkretyzowali swojego dobra osobistego, które w ich mniemaniu doznało uszczerbku. Istnieją co prawda podstawy do stwierdzenia, że aktualnie funkcjonujące w księgach wieczystych wpisy naruszyły dobre imię nieżyjących już krewnych powodów, jednakże ze względu na ich śmierć, a także osobisty charakter tego prawa niemajątkowego, uzyskanie ochrony prawnej jest obecnie niemożliwe. Za zbyt daleko idącą uznał natomiast Sąd Okręgowy konstatację, iż wpisy w księgach wieczystych, wskazujące na przejęcie nieruchomości na podstawie art. 2 ust. 1 lit. b,c i d dekretu PKWN o przeprowadzeniu reformy rolnej, dotyczyły bezpośrednio powodów. Nadto omyłkowo określone przyczyny nacjonalizacji nie oddziałują w żaden sposób na prawo powodów do kultu pamięci po zmarłych krewnych, a fakt odczuwania przez powodów subiektywnej przykrości, w związku z istniejącymi wpisami, nie przesądza o naruszeniu dobra osobistego. W ocenie Sądu I instancji, nie można sobie wyobrazić, aby w związku z przedmiotowymi wpisami w zamkniętych księgach wieczystych, groziła obecnie powodom jakakolwiek przykrość ze strony otoczenia, w którym funkcjonują.

Zatem z okoliczności istnienia omyłki w treści zamkniętych ksiąg wieczystych nie sposób wywodzić faktu naruszenia dóbr osobistych powodów.

W związku z powyższym Sąd Okręgowy powództwo oddalił, w oparciu o art. 189 kpc a contrario i orzekł o kosztach procesu na podstawie art. 98 kpc.

Powód A. S. złożył apelację od powyższego wyroku, skierowaną przeciwko całości rozstrzygnięcia.

Skarżący zarzucił:

- naruszenie art. 189 kpc przez jego błędną wykładnię, której skutkiem było przyjęcie, że powodowie nie wykazali istnienia po ich stronie interesu prawnego,

- naruszenie art. 23 kc przez jego błędną interpretację, której skutkiem było przyjęcie, że dobra osobiste powodów nie zostały naruszone,

Apelujący wskazał, że prawa osobiste dotyczące uczuć odnoszących się do zmarłych osób bliskich obejmują zarówno prawo do sprawowania kultu osoby zmarłej, jak i prawo do zachowania godnej pamięci o niej. Każdemu zatem służy prawo do obrony dobrego imienia swoich nieżyjących bliskich.

Poświadczającego nieprawdę zaświadczenia nie da się wyeliminować z obrotu prawnego w drodze administracyjnej, gdyż z powodu ewidentnej luki w przepisach, organy administracji nie mogą obecnie sprostować ani wydać nowego zaświadczenia.

Powód nie żąda od pozwanego Skarbu Państwa przeprosin, gdyż w jego ocenie nie ma podstaw aby obecne organy władzy publicznej przeproszały za niedbalstwo funkcjonariuszy systemu komunistycznego. Powód chce jednak, aby zadośćuczyniono mu, oficjalnie stwierdzając, że treść wymienionych w pozwie dokumentów jest niezgodna z prawdą.

Dodatkowo powód wskazał, że posiada interes prawny w żądaniu ustalenia określonego w pozwie, gdyż aktualnie funkcjonujące wpisy w księgach wieczystych nie pozwalają mu na skorzystanie z prawa pierwszeństwa w nabyciu nieruchomości, określonego w art. 29 ust. 1 ustawy o gospodarowaniu nieruchomościami rolnymi Skarbu Państwa z dnia 19 października 1991 r. (tekst jednolity: Dz.U. z 2012 r. poz. 1187) i w art. 34 ust. pkt. 2 ustawy o gospodarowaniu nieruchomościami z dnia 21 sierpnia 1997 r. (Dz.U. z 1997 r, nr 115, poz. 741). Oba wskazane przepisy kreują prawo pierwszeństwa byłych właścicieli i ich spadkobierców w nabyciu nieruchomości przejętych przez Skarb Państwa przed dniem 1 stycznia 1992 r., przy czym nie mają one zastosowania do nieruchomości, o których mowa w art. 2 ust. 1 lit. b dekretu PKWN z dnia 6 września 1944 r. o przeprowadzeniu reformy rolnej.

W konsekwencji skarżący domagał się zmiany zaskarżonego wyroku w kierunku uwzględnienia w całości powództwa i zasądzenia od pozwanego na rzecz powodów kosztów procesu za obie instancje.

Powód J. S. (1) w piśmie z dnia 21 sierpnia 2013 r. wniósł o uwzględnienie apelacji powoda A. S..

Pozwany Skarb Państwa wniósł o oddalenie apelacji i zasądzenie od powoda A. S. zwrotu kosztów postępowania apelacyjnego.

Sąd Apelacyjny zważył:

Apelacja zasługiwała na uwzględnienie.

Nie ulegało wątpliwości obu stron sporu, jak również Sądu I instancji, że określone w pozwie nieruchomości, należące do W. Z. a później do jego spadkobierców, zostały przejęte na własność Państwa w oparciu o art. 2 ust. 1 lit. e dekretu PKWN z dnia 6 września 1944 r. o przeprowadzeniu reformy rolnej.

O powyższym świadczy przede wszystkim zapis w ewidencji nieruchomości (k. 15), jak również inne, przedłożone przez stronę powodową dowody, m.in. poświadczenie obywatelstwa polskiego A. Z. (k. 36), karty rozpoznawcze (kennkarty) ciotek powodów z okresu okupacji hitlerowskiej zawierające poświadczenie narodowości polskiej, dokumenty potwierdzające, że wuj powodów J. Z. jako żołnierz kampanii wrześniowej 1939 r. osadzony był w stalagu , skąd korespondował z rodziną wysiedloną do tzw. Generalnego Gubernatorstwa, a także sam fakt wysiedlenia członków rodziny Z. z ich posiadłości przez okupanta hitlerowskiego, co nie miałoby miejsca gdyby byli oni Niemcami, osobami narodowości niemieckiej, czy też osobami kolaborującymi z okupantem. (...) w B. w uzasadnieniu postanowienia z dnia 29 lutego 2012 r. wskazując na prawidłowość postanowienia Starosty (...) z dnia 8 grudnia 2011 r., z uwagi na treść art. 217 i 218 kpa, uznało jednocześnie, że trudno wyobrazić sobie, aby w odniesieniu do jednej nieruchomości i jej właścicieli spełnione były wszystkie przesłanki (z lit. b, c, d i e art. 2 ust. 1 dekretu PKWN z dnia 6 września

o przeprowadzeniu reformy rolnej) przejęcia tej nieruchomości na rzecz Skarbu Państwa. Pozostawienie wszystkich czterech liter w standardowym druku zaświadczenia z dnia 12 czerwca 1946 r. wydanego przez Wojewódzki Urząd Z. (...) w B. mogło być błędem bądź niedopatrzeniem urzędnika wypełniającego ten druk, który to błąd uległ powtórzeniu we wpisie prawa własności do księgi wieczystej.

Oczywiście wadliwy zapis dotyczący podstawy prawnej przejęcia własności nieruchomości na rzecz Skarbu Państwa, jak trafnie podniósł skarżący w apelacji, z jednej strony narusza dobro osobiste powodów w postaci prawa do dobrej pamięci o bliskich zmarłych, czy też prawa do ochrony czci bliskich osób zmarłych (patrz: wyrok Sądu Najwyższego z dnia 5 listopada 2011 r. sygn. akt II CSK 537/10, Lex nr 846563), z drugiej natomiast strony uniemożliwia powodom realizację prawa pierwszeństwa nabycia przejętych nieruchomości, w oparciu o przepisy powołanych w apelacji ustaw, na co skarżący zwrócił uwagę dopiero w postępowaniu odwoławczym.

Przepis art. 189 kpc stanowi podstawę do wytoczenia powództwa o ustalenie prawa lub stosunku prawnego i należy go traktować jako przepis będący źródłem uprawnień do dochodzenia ochrony praw podmiotowych.

O prawnym charakterze interesu, czyli o potrzebie wszczęcia oznaczonego postępowania i uzyskania oznaczonej treści orzeczenia decyduje, istniejąca obiektywnie, potrzeba ochrony sfery prawnej powoda, jak również sytuacja zagrożenia naruszeniem uprawnień przysługujących powodowi lub stwarzająca wątpliwość do ich istnienia bądź realnej możliwości realizacji (patrz: wyrok Sądu Najwyższego z dnia 29 marca 2012 r. sygn. akt ICSK 325/11).

Sąd ma obowiązek badania z urzędu istnienia interesu prawnego w każdym stanie sprawy, również na etapie postępowania apelacyjnego. Stwierdzić należy, że powodowie wskazywali na istnienie po ich stronie interesu prawnego w żądaniu ustaleń sprecyzowanych w toku postępowania, wywodząc ten interes z naruszenia ich dóbr osobistych (godnej pamięci o bliskich zmarłych i prawa do ochrony czci bliskich zmarłych), zaś w apelacji powód A. S. wskazał również na to, że bez ustalenia prawidłowej podstawy prawnej przejęcia na własność Skarbu Państwa nieruchomości jego krewnych, powodowie nie mogą zrealizować prawa pierwszeństwa nabycia tych nieruchomości, wynikającego z ustaw szczególnych.

Istnienie interesu prawnego powodów, wymaganego dla zastosowania art. 189 kpc, nie budzi wątpliwości Sądu Apelacyjnego, gdyż w obecnie obowiązującym porządku prawnym pojęcie interesu prawnego winno być interpretowane z uwzględnieniem szeroko pojmowanego dostępu do sądu w celu zapewnienia ochrony prawnej (patrz: wyrok Sądu Najwyższego z 9 września 2004 r. sygn. akt II CK 497/03, Lex nr 182088).

Nie można podzielić poglądu Sądu Okręgowego, że uwzględnienie powództwa o ustalenie w rozpoznawanej sprawie, nie zapewniłoby powodom ochrony ich prawnie uzasadnionych interesów a ponadto, że nie powstała sytuacja zagrożenia naruszenia ich określonej sfery prawnej.

Bez wątpienia ustalenie właściwej podstawy prawnej przejęcia na rzecz Skarbu Państwa nieruchomości należących do spadkodawców powodów skutkuje realizacją ochrony dobrego imienia bliskich powodom osób zmarłych, którzy nie byli Niemcami, nie – Polakami, obywatelami polskimi narodowości niemieckiej, ani też nie zostali prawomocnie skazani za zdradę stanu, za dezercję, uchylanie się do służby wojskowej, za pomoc udzieloną okupantom ze szkodą dla Państwa lub miejscowej ludności, do której to ochrony powodowie mają prawo. Wadliwie wskazał Sąd Okręgowy, że nie można sobie wyobrazić, aby w związku z wpisami w zamkniętych księgach wieczystych groziła obecnie powodom jakakolwiek przykrość ze strony otoczenia, w którym funkcjonują. Zważyć bowiem należy, że zamknięte księgi wieczyste, w tym księgi wieczyste P. tom I karta 1 oraz W. tom VI karta 148,149 i 152, na skutek migracji do elektronicznego systemu ksiąg wieczystych, są jawne w swych treściach dla każdego, a więc dla nieograniczonej liczby osób, które są w stanie odczytać, że przejęcie nieruchomości nastąpiło w oparciu o podane tam podstawy prawne, naruszające dobra osobiste powodów, w tym ich prawo do ochrony dobrego imienia zmarłych krewnych i prawo do dobrej pamięci o nich, a w dalszej konsekwencji uniemożliwiają powodom realizację prawa pierwszeństwa nabycia tych nieruchomości od Skarbu Państwa. Innego sposobu ochrony uzasadnionych interesów prawnych, poza żądaniem ustalenia prawidłowej podstawy prawnej przejęcia nieruchomości na rzecz Skarbu Państwa, powodowie nie mają.

Uznając zasadność zgłoszonych w apelacji zarzutów naruszenia art. 189 kpc i art. 23 kc Sąd Apelacyjny na podstawie art. 386 § 1 kpc dokonał zmiany zaskarżonego wyroku w punkcie 1 w ten sposób, że dokonał ustalenia, iż nieruchomości położona w miejscowości P., gmina S., dla której prowadzone były dawne księgi wieczyste: P. tom I karta 1 i W. tom VI (...) (obecna księga wieczysta (...)) została przejęta na własność Skarbu Państwa wyłącznie na podstawie art. 2 ust. 1 litera e dekretu Polskiego Komitetu Wyzwolenia Narodowego z dnia 6 września 1944 r. o przeprowadzeniu reformy rolnej (Dz.U.RP z 1945 r., nr 1945 r, nr 3, poz. 13), a nie na podstawie art. 2 ust. 1 litera b,c,d i e tego dekretu, oddalając powództwo w pozostałej części.

Zmiana rozstrzygnięcia skutkowałą zmianą rozstrzygnięcia o kosztach procesu, zawartego w punkcie 2 zaskarżonego wyroku, przez zasądzenie od pozwanego na rzecz powoda J. S. (1) kwoty 300 zł i na rzecz powoda A. S. kwoty 780 zł, tytułem zwrotu kosztów procesu.

W pozostałej części żądanie pozwu i apelacja nie były zasadne, tj. w zakresie żądania zmiany zaskarżonego wyroku przez ustalenie, że treść zaświadczenia Wojewódzkiego (...)Z.o (...) z dnia 12 czerwca 1946 r. i wpisów w zamkniętych księgach wieczystych P. tom I karta 1 oraz W. tom VI karty(...) są niezgodne z prawdą i stanowią naruszenie dóbr osobistych powodów, gdyż jest to ustalenie stanu faktycznego, stanowiące przesłankę ustalenia właściwej podstawy prawnej przejęcia nieruchomości na rzecz Skarbu Państwa, rzutującej na sytuację prawną powodów.

Apelację w pozostałej części należało oddalić, na podstawie art. 385 kpc.

O kosztach postępowania apelacyjnego rozstrzygnięto po myśli art. 98 kpc, zasądzając od pozwanego na rzecz skarżącego powoda całość poniesionych przez niego kosztów, tj. opłatę od apelacji i $\frac{3}{4}$ kosztów zastępstwa procesowego w postępowaniu apelacyjnym, gdyż oddalenie apelacji w części dotyczącej wyrażenia w wyroku przesłanek do ustalenia zawartego w punkcie I a wyroku Sądu Apelacyjnego, nie mogło skutkować obniżeniem tych kosztów.